

رصد و تحلیل محیط کسب و کار ایران ۱. مجوزهای کسب و کار

نام گروه: مطالعات محیط کسب و کار

شماره مسلسل: ۳۲۰۱۲۸۳۶

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۲/۵

یکی از مراحل اساسی راه اندازی یا توسعه یک کسب و کار رسمی، دریافت مجوزهای لازم است که در صورت پیچیده بودن فرآیندها و سختگیرانه بودن قوانین و مقررات دریافت آن، راه اندازی یا توسعه کسب و کارها با مانع روبرو شده و موجب افزایش هزینه های تولید و کاهش انگیزه های سرمایه گذاری می شود. از آنجا که «دریافت مجوزها»، یکی از نماگرهای شاخص «سهولت انجام کسب و کار» بانک جهانی است، تسهیل قوانین و مقررات این حوزه می تواند علاوه بر بهبود محیط کسب و کار در داخل کشور، رتبه کشورمان را نیز در این گزارش بین المللی بهبود بخشد. در این گزارش ابتدا مشکلات موجود در صدور مجوزهای کسب و کار به همراه احکام قانونی موجود برای حل این مشکلات به طور خلاصه اشاره می شود و در ادامه وضعیت اجرای این احکام ارائه می گردد:

موانع دریافت مجوزهای تأسیس یا توسعه کسب و کار در ایران

موانع و مشکلات دریافت مجوزهای تأسیس یا توسعه کسب و کار در ایران را می توان در هفت مورد زیر خلاصه و ارائه کرد:

۱. شرایط مبهم و پیچیده برای دریافت بسیاری از مجوزهای کسب و کار،
۲. امکان تغییر غیر قابل پیش بینی در شرایط دریافت مجوزهای کسب و کار،
۳. سلیقه ای بودن تعیین شرایط برای دریافت برخی مجوزهای کسب و کار،
۴. وجود ذهنیت های قدیمی (مربوط به قبل از ابلاغ سیاست های کلی اصل چهارم قانون اساسی) و مخل رقابت در مسئولان اعطای مجوزها نظیر منع صدور مجوز به بهانه اشباع بودن بازار،
۵. وجود مراحل متعدد برای دریافت مجوزهای کسب و کار،
۶. طولانی شدن فرآیند دریافت مجوزهای کسب و کار یا وجود نوبت های طولانی برای این کار،
۷. وجود هزینه های مستقیم یا غیرمستقیم بعضاً زیاد برای دریافت مجوزهای کسب و کار یا شروطی که تحقق آن مستلزم هزینه های زیاد است.

قوانین و مقررات ناظر بر صدور مجوزهای کسب و کار در ایران

در سال های اخیر چند حکم قانونی برای سهولت در دریافت مجوزهای کسب و کار به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. ماده (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهارم قانون اساسی
احکام این ماده ناظر بر شفاف سازی و ساده سازی و تسریع در فرآیند و مراحل دریافت مجوزهای کسب و کار تدوین شده است.
 ۲. ماده (۶۲) قانون برنامه پنجم توسعه
احکام این ماده ناظر بر شفاف سازی فرآیند و مراحل دریافت مجوزهای کسب و کار تدوین شده است.
 ۳. ماده (۷۰) قانون برنامه پنجم توسعه
احکام این ماده ناظر بر ساده سازی فرآیند دریافت مجوزها از طریق ایجاد پنجره واحد است.
 ۴. مواد (۷۵) و (۷۶) قانون برنامه پنجم توسعه
احکام این دو ماده ناظر بر رسیدگی به مشکلات و مطالبات فعالان اقتصادی تدوین شده است.
- هرچند برخی احکام فوق با هم همپوشانی هایی دارند (به ویژه حکم ماده (۶۲) قانون برنامه با تبصره «۳» ماده (۷) قانون اصل چهارم) اما همین احکام نیز به شکلی صحیح، کامل و مؤثر اجرا نمی شوند.

جدول تکالیف و مواد قانونی مرتبط با مجوزها و فرآیندهای ناظر بر کسب‌وکارها

ماده قانونی	تکالیف قانونی	نهادهای متولی	مهلت قانونی	وضعیت اجرا و عملکرد
ماده (۶۲) قانون برنامه پنجم	بازنگری، تسهیل، اصلاح و جایگزینی مقررات در راستای تجمیع مجوزها و لغو مجوزهای غیرضروری	کارگروهی متشکل از: - معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی - معاونت حقوقی رئیس‌جمهور - وزرای امور اقتصاد و دارایی، کار و امور اجتماعی - دادگستری - سه نفر از نمایندگان کمیسیون‌های مجلس	- حداکثر سه ماه پس از ابلاغ قانون برنامه پنجم و فرصت شش‌ماهه پس از مهلت فوق جهت تکمیل فرآیندهای قانونی (لازم به ذکر است در لایحه بودجه ۱۳۹۱، موضوع تمدید مهلت ماده (۶۲) تا پایان سال ۱۳۹۱ توسط دولت پیشنهاد شده بود که به تصویب مجلس نرسید)	مراحل اجرایی این ماده در معاونت برنامه‌ریزی ریاست‌جمهوری شروع شد ولی با تغییرات مدیریتی از اوایل سال ۱۳۹۱ تاکنون اقدامات متوقف مانده است
ماده (۷۰) قانون برنامه پنجم	مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور اخذ و تکمیل و صدور مجوز توسط دستگاه اصلی موضوع فعالیت در قالب ایجاد پنجره واحد	دبیرخانه‌ای در وزارت امور اقتصادی و دارایی و واحدهای استانی با همکاری دستگاه‌های اصلی	دستگاه اصلی موظف است حداکثر شش ماه پس از تصویب فهرست دستگاه‌های اصلی توسط کارگروه ماده (۶۲)، نسبت به راه‌اندازی پنجره واحد با مشارکت دستگاه‌های فرعی و با رعایت سقف زمانی مندرج در ماده (۷) قانون اصل چهل‌وچهارم اقدام نماید	دستورالعمل ماده (۷۰) در تاریخ ۱۳۹۱/۳/۸ به تصویب کارگروه ماده (۶۲) رسیده است
ماده (۷۶) قانون برنامه پنجم	شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های مخل تولید و سرمایه‌گذاری توسط اتاق بازرگانی با نظرخواهی مستمر از تشکل‌های اقتصادی و ارائه گزارش‌ها و راهکارهای قانونی به کمیته‌ای متشکل از دو نفر از هر قوه	- اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران - اتاق تعاون مرکزی ایران - شورای اصناف - شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	_____	این دبیرخانه از ابتدای تشکیل تاکنون به انجام مطالعات زیربنایی و اولیه درخصوص قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری و تشکیل بانک‌های اطلاعاتی لازم پرداخته ولی تاکنون گزارش‌ها و راهکارهای قانونی به کمیته مزبور ارائه نکرده است ^(۱)
ماده (۷) قانون اصل چهل‌وچهارم: انتشار کتاب راهنمای سرمایه‌گذاری	انتشار کتاب راهنمای سرمایه‌گذاری، حاوی شرایط، مدارک و فرآیند صدور مجوز برای فعالیت‌های اقتصادی است که هر شش ماه یک بار منتشر شده و تنها مستند تعیین تکلیف متقاضیان سرمایه‌گذاری در فعالیتهای اقتصادی است	وزارت امور اقتصاد و دارایی	شش ماه پس از تصویب قانون	دو شماره از این کتاب تا مهر ۱۳۸۸ منتشر شده است ولی تجدیدنظر آن به صورت شش ماه یکبار صورت نگرفته است
ماده (۷) قانون اصل چهل‌وچهارم: تسهیل و تسریع در امر سرمایه‌گذاری و صدور مجوزها	- اصلاح و تدوین کلیه مقررات ناظر بر صدور پروانه‌ها و مجوزهای سرمایه‌گذاری به گونه‌ای که ظرف ده روز پاسخ متقاضی مجوز توسط مرجع ذیربط داده شود - در صورت مثبت بودن پاسخ، مرجع ذیربط باید حداکثر یک ماه نسبت به انجام کار، صدور پروانه، مجوز یا عقد قرارداد با متقاضی اقدام نماید - تعریف و اطلاع‌رسانی فرآیندهای صدور مجوز و هزینه‌های مرتبط با آن	_____ کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسه‌های دولتی و شرکت‌های دولتی و کلیه دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات وابسته به دولت هیئت نظارت بر مقررات‌زدایی (سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی و اقتصادی ایران)	حداکثر ظرف ۶ ماه پس از تصویب قانون	- تشکیل جلسات با دستگاه‌ها و نهادهای اجرایی به منظور بررسی موانع و محدودیت‌های مقرراتی آنها در راستای تسهیل مقررات و رفع موانع - تشکیل نشست‌های تخصصی با دستگاه‌های اجرایی درخصوص رفع موانع کسب‌وکار و شاخص انجام کسب‌وکار بانک جهانی در حوزه‌های مختلف

(۱) مبتنی بر گزارش عملکرد اسالی از سوی دبیرخانه ماده (۷۶) اتاق بازرگانی.